

Raadsvoorstel

Onderwerp **Kaders en uitgangspunten Fonds Energietransitie en gemeentelijke exploitatie duurzame energie**
Steller/telnr. Anne Geluk (Bert Horst) / 06-22693915 Bijlagen 3

Classificatie Openbaar Geheim
 Vertrouwelijk (bij gebruik van persoonsgegevens)

Portefeuillehouder P. Broeksma

Langetermijn agenda (LTA) Raad LTA ja: Maand 2 Jaar 2022
LTA nee: Niet op LTA

Voorgesteld raadsbesluit

De raad besluit

- I. kennis te nemen van de tussenrapportage van het onderzoek ‘Energiearmoede in Groningen’;
- II. het Fonds Energietransitie op te richten;
- III. € 2 mln. uit de algemene reserve beschikbaar te stellen voor het Fonds Energietransitie;
- IV. daartoe deze € 2 mln. toe te voegen aan de hiervoor in te stellen bestemmingsreserve “fonds energietransitie”;
- V. opdracht te geven voor verdere uitwerking van het Fonds Energietransitie en gemeentelijke exploitatie van duurzame energie
- VI. bij de uitwerking van het Fonds Energietransitie de subsidie van € 10,5 mln. van het Volkshuisvestingsfonds te betrekken;
- VII. de gemeentebegroting 2022 op deelprogrammaniveau overeenkomstig te wijzigen.

Samenvatting

Na een positieve reactie van uw raad in in maart over de gemeentelijke exploitatie van duurzame energie en het Fonds Energietransitie (FET) is een plan van aanpak gemaakt voor de verdere uitwerking van beide. Met het recent vastgestelde ‘Beleidskader Zonneparken 2021-2025’ is besloten dat grootschalige zonneparken op grondgebied van de gemeente Groningen worden ontwikkeld en geëxploiteerd door de gemeente zelf. Deze opbrengsten hieruit vormen in de toekomst een structurele voeding van het nog op te richten Fonds Energietransitie. Daarmee komen de opbrengsten van duurzame energieprojecten ten goede aan de gemeenschap als geheel. Door de subsidie van het Volkshuisvestingsfonds en de incidentele bijdrage van twee miljoen euro die eerder door uw raad is gereserveerd hoeft niet op deze toekomstige opbrengsten uit zon- en windprojecten te worden gewacht, maar kan het Fonds Energietransitie versneld worden uitgewerkt en ingezet. Met de middelen uit het Fonds kunnen we bewoners ondersteunen die anderzijds niet of beperkt mee kunnen komen in de energietransitie en daardoor in een situatie van energiearmoede terecht komen. We onderzoeken op welke wijzen we deze ondersteuning het beste kunnen bieden, bijvoorbeeld door een laagretende lening uit een revolverend fonds. Voor lastenverlichting op de korte termijn zijn andere middelen beschikbaar, waaronder een verlaging op de energiebelasting van gemiddeld €400 en een extra tegemoetkoming van ongeveer €200 voor huishoudens met een bijstandsuitkering of een inkomen rond het sociaal minimum.

Vervolg voorgesteld raadsbesluit

Aanleiding en doel

De raad is in maart 2021 gevraagd uw wensen en bedenkingen in te brengen ten aanzien van gemeentelijke exploitatie van duurzame energie en het Fonds Energietransitie. Op basis van de positieve reactie van de raad is een plan van aanpak gemaakt voor de verdere uitwerking van beide. Eind 2022 wordt de MER-studie voor windpark Roodehaan en zonnepark Meerstad Noord afgerond en is er inzicht in de benodigde investeringen van de parken inclusief de kosten voor het gebruik van de grond. Hierdoor kan ook bepaald worden wat de opbrengsten zijn van de eigen exploitatie, waarmee het Fonds Energietransitie structureel wordt gevoed. De planning was dan ook het advies over de wijze van exploitatie van duurzame energie op gemeentelijke wind- en zonneparken en de opzet van het Fonds Energietransitie tegelijkertijd met de resultaten van de MER-studie aan te bieden voor besluitvorming aan college en raad eind 2022.

Nu concreet zicht is op voeding voor het Fonds Energietransitie met een incidentele bijdrage van twee miljoen euro uit de Algemene Reserve kan de uitwerking versneld opgepakt worden. Ook kan de subsidie van het Volkshuisvestingsfonds (VHF) betrokken worden bij de verdere inrichting van het FET. Daarom ligt nu de vraag voor het besluit te nemen tot oprichting van het Fonds Energietransitie, de subsidie van het VHF onderdeel te maken van de verdere uitwerking, de twee miljoen euro uit de Algemene Reserve beschikbaar te stellen en opdracht te geven tot verdere uitwerking van het Fonds en de gemeentelijke exploitatie van duurzame energie. Hierbij zal verder worden onderzocht hoe het fonds zowel incidenteel en structureel kan worden gevoed, voor welke doelgroepen het fonds ingezet kan worden en met welke instrumenten.

Het Fonds Energietransitie moet op de middellange- en lange termijn een oplossing bieden tegen energiearmoede. De hoge energieprijzen op dit moment vragen echter ook om directe oplossingen. Het kabinet verlaagt daarom de energiebelasting met gemiddeld 400 euro. Daarnaast heeft het kabinet 200 mln. euro vrijgemaakt voor een extra eenmalige tegemoetkoming voor mensen met lagere inkomens. Daarmee wil het kabinet een bedrag van ongeveer € 200,- aan alle huishoudens met een bijstandsuitkering gaan uitbetalen. Deze regeling moet nog verder uitgewerkt worden door het kabinet, maar de bedoeling is dat deze eenmalige uitkering via gemeenten zal verlopen. Zodra de regeling bekend is, zullen we er alles aan doen om de tegemoetkoming zo snel mogelijk uit te betalen. We zijn bezig met de voorbereidingen die we al wel kunnen doen.

Kader

Met de Routekaart Groningen CO₂-neutraal 2035 (2018) heeft de gemeenteraad van Groningen de route vastgelegd met als einddoel CO₂-neutraal in 2035. De warmtetransitie is een groot onderdeel binnen dit doel en hiervoor is in 2019 onze Transitievisie Warmte opgesteld 'Stap voor stap naar aardgasvrije wijken en dorpen'. Op 24 november 2021 stemde uw raad in met het Warmtetransitieplan, waarin onder meer is ingegaan op de financiering van Noordwest en inzet van het Volkshuisvestingsfonds. Met het eveneens recent vastgestelde 'Beleidskader Zonneparken 2021-2025' is besloten dat grootschalige zonneparken aangelegd op het grondgebied van de gemeente Groningen, worden ontwikkeld en geëxploiteerd door de gemeente zelf.

Argumenten en afwegingen

Recent en lopend onderzoek binnen het Making City project, waarin we als gemeente samen met de Rijksuniversiteit Groningen, TNO, het Urban Data Center en de New Energy Coalition participeren, laat een ernstiger beeld zien dan het recente onderzoek van TNO. De tussenrapportage van dit onderzoek 'Energiearmoede in Groningen' is als bijlage toegevoegd. Uit dit onderzoek blijkt dat in sommige wijken het aandeel huishoudens met een serieus risico op energiearmoede kan oplopen tot 1 op 5. Door gebruikmaking van recente ramingen van het Planbureau voor de Leefomgeving wordt momenteel verder gewerkt aan projecties voor 2030. Daarbij gaat het om het duiden van de mogelijke toename van energiearmoede indien er beperkt of geen aanvullende maatregelen worden genomen om woningen van deze huishoudens te verduurzamen. Hoewel de studie nog loopt, is evident dat het PBL in dat geval uitgaat van een stijging van de energiekosten van woningen ten opzichte van 2020. Deze ramingen zijn gemaakt nog voordat de recente harde stijging van de gasprijzen plaatsvond. Gegeven deze verwachte stijgingen zal het risico op energiearmoede toenemen, hoewel nadere studie hiervoor nodig is om meer betrouwbare uitspraken te doen.

Het lopende onderzoek verkent ook de mogelijke gevolgen van (een toename van) energiearmoede op zowel individuele huishoudens, de samenleving en de gemeentelijke begroting. Uit (inter)nationale literatuur duidelijk dat energiearmoede als onderdeel van een breder armoedeprobleem een duidelijk negatieve impact heeft op huishoudens, met o.a. problemen als schulden, lager wooncomfort, ontoereikende levering van essentiële energievoorzieningen binnen het huis, sociale

isolatie, besparingsgedrag en fysieke en mentale gezondheidseffecten. Verschillende internationale studies tonen een relatie tussen armoede en overheidsuitgaven op o.a. gezondheidszorg, onderwijs, gezinsondersteuning, kinderen en families, woonvoorziening, criminaliteit en preventie, sociale uitkeringen en verloren kansen op ontwikkeling, arbeidsparticipatie en productiviteit. Energiearmoede dient dus niet als solitair probleem te worden beschouwd maar maakt integraal onderdeel uit van armoedeproblematiek en raakt onze gemeentelijke samenleving in brede zin. Het (financieel) ondersteunen van mensen bij de verduurzaming van hun huis is hiermee in feite een maatschappelijke investering en onderschrijft het belang van het oprichten van het Fonds Energietransitie.

Met de rendementen uit de exploitatie van zon en wind creëren we op termijn financiële ruimte om energiearmoede terug te dringen door inwoners die dat nodig hebben financieel te steunen bij de verduurzaming van hun woning en/of de aanschaf van zonnepanelen en zijn we in staat energieprojecten die maatschappelijk als noodzakelijk of belangrijk gevonden worden maar nu niet gerealiseerd worden wel mogelijk te maken; juist voor de mensen en wijken die het niet op eigen kracht kunnen.

Incidentele voeding Fonds Energietransitie

Door de twee incidentele bijdragen die ingezet kunnen worden voor het Fonds hoeft niet gewacht te worden op toekomstige voeding uit eigen exploitatie van duurzame energieprojecten:

1. In de aanbiedingsbrief van het begrotingsvoorstel voor 2022 hebben we het voornemen uitgesproken om het Fonds Energietransitie met een bedrag van 2 miljoen euro te gaan voeden met dekking uit de Algemene Reserve.
2. We hebben een subsidie ontvangen uit het Volkshuisvestingsfonds van €10,5 miljoen voor de verduurzaming van de particuliere woningvoorraad. Deze subsidie vanuit het Rijk is bestemd voor de verduurzaming van particuliere woningen in het Noordwesten van de stad en heeft haar eigen spelregels en voorwaarden. Zo moeten er in ieder geval 3 labelsprongen worden gemaakt of label B moet worden gerealiseerd wanneer een woning wordt verduurzaamd. Ondanks deze eigen systematiek biedt deze subsidie kansen om werkwijzen te ontwikkelen die in de gehele stad toegepast kunnen worden.

Uitwerking Fonds Energietransitie

De afgelopen maand is verkend hoe de hierboven beschreven subsidie en incidentele bijdrage voor het fonds zo optimaal mogelijk kunnen worden ingezet. Deze kaders gaan we de komende periode nader uitwerken. In november zijn twee amendementen aangenomen 'Energietransitiefonds voor isolatie' en 'Energietransitiefonds voor zonne-energie' voor de raadsvoorstellen van respectievelijk het Warmtetransitieplan en het Beleidskader Zon-op-daken. Deze amendementen bevestigen de lijn van het college dat het Fonds Energietransitie tegen gunstige financiële voorwaarden inwoners moet ondersteunen bij verduurzaming van de woning

1. De beschikbare twee miljoen euro vormt een substantieel startkapitaal en maakt mogelijk dat het fonds versneld ingericht kan worden. Gezien de grote opgave onderzoeken we de meest effectieve wijzen waarop dit bedrag ingezet kan worden. De reservering van twee miljoen euro kan worden ingezet als subsidie, als een lening of als een garantie. En dan expliciet voor die huishoudens die niet op een andere manier geld kunnen lenen zoals de Energiebespaarlening van het Warmtefonds. Wanneer de twee miljoen euro wordt ingezet als een vorm van lening dan is er sprake van een revolverend fonds en is er meer mogelijk dan wanneer het geld ingezet wordt als subsidie. Het geld komt immers terug waardoor het opnieuw kan worden ingezet. Er zijn echter slimmere mogelijkheden die door andere gemeenten ook worden toegepast om dit bedrag te verruimen. Door de twee miljoen euro als garanti kapitaal in te zetten en hiermee zekerheid voor een geldverstrekker te creëren kan deze geldleningen verstrekken aan huishoudens die niet aan de voorwaarden voldoen om een lening aan te vragen bij bv het warmtefonds. De komende periode wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn en welk leenbedrag er past bij een garantie van twee miljoen euro. Uitgaande van de veronderstelling dat we 10% risico voor een bank garanderen, zou een budget van maximaal € 20 miljoen kunnen worden gebruikt voor het verstrekken van laagrentende leningen aan inwoners die geen andere leenmogelijkheden hebben (eventueel aangevuld met een kleine echte subsidie). De besparing op de energielasten zal in de meeste gevallen gelijk of groter zijn dan de maandelijkse aflossing van de lening. Hierdoor kunnen meer mensen in onze gemeente geholpen worden om hun maandlasten te beheersen doordat ze minder geld kwijt zijn aan de energienota dan wanneer er geen maatregelen genomen worden. Wanneer de reservering van twee miljoen euro wordt ingezet als subsidie dan kunnen we slechts een beperkte groep mensen ondersteunen.
2. De subsidie uit het Volkshuisvestingsfonds moet worden ingezet voor de verduurzaming van het particuliere woningbezit in de wijken Paddepoel, Selwerd en Vinkhuizen. Naast deze taakstelling willen we ook werkwijzen ontwikkelen die in de hele gemeente inzetbaar zijn. Samen met de woningcorporaties gaan we onderzoeken of het reëel is, en op welke manier de woningen die in het verleden door de corporaties zijn

verkocht in toekomstige verduurzamingsprojecten van de corporaties meegenomen kunnen worden. De aanpak van dit ‘gespikkeld’ bezit biedt op het eerste gezicht meerdere kansen:

- a. Veel bewoners die in het verleden een woning gekocht hebben ontbreekt het aan de financiële middelen en organisatiekracht hun woning te verduurzamen. Door een bijdrage uit het Fonds kunnen mensen wel meedoen, worden ontzorgd en hebben dezelfde kwaliteit en garanties als de woningen van de corporatie.
- b. Corporaties moeten bouwkundige oplossingen zoeken wanneer een woning niet verduurzaamd wordt, waardoor de kans groot is dat dit extra kosten met zich meebrengt. Wanneer iedereen in een woonblok meedoet worden deze kosten bespaard.
- c. Aannemers hebben een minder vlot bouwtraject doordat de ene woning wel en de andere woning niet aangepakt wordt. En wanneer iedereen meedoet wordt de uitvoering van het project makkelijker.
- d. Wanneer alle woningen in een blok in een aangepakt worden resulteert dit in een eenduidig straatbeeld in plaats van wisselende gevels.

Ook biedt de subsidie uit het Volkshuisvestingsfonds de mogelijkheid werkwijzen te ontwikkelen voor de verduurzaming van VvE's. Uit een door de gemeente Groningen geïnitieerd onderzoek samen met de 20 proeftuingemeenten en het ministerie van BZK ‘vergroten van investeringsbereidheid van particulieren in aardgasvrij’ wordt duidelijk dat hier extra aandacht voor moet komen. Dit wordt onderschreven door een recent verschenen onderzoek van de STEC-groep waarin ook wordt geadviseerd het organisatievermogen van particuliere eigenaren te versterken door “koepel-VvE's” op te richten, waarin door eigenaren hun onderhoudsinvesteringen kunnen worden gebundeld op buurt of complexniveau. Een koepel-VvE is zeker van meerwaarde voor de vele kleine VvE's in onze gemeente. VvE's, en vooral voor kleine VvE's met boven-/benedenwoningen is het verduurzamen een complex besluitvormingsproces.

Mogelijk kan de subsidie uit het Volkshuisvestingsfonds net als de twee miljoen euro op een slimmere manier ingezet worden dan als een subsidie die gewoon ‘wordt verstrekt’ waardoor meer mensen ondersteund kunnen worden. De systematiek kan mogelijk dezelfde zijn als de werking van het revolverend fonds zoals hiervoor is toegelicht. In een eerste gesprek met het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) zijn verschillende varianten verkend en hebben we geconstateerd dat het mogelijk is een palet van financiële mogelijkheden te ontwikkelen, waarbij per casus/inwoner wordt gekozen voor de beste variant.

Uitwerking gemeentelijke exploitatie duurzame energieprojecten

Structurele voeding van het Fonds Energietransitie kan plaatsvinden vanuit de eigen exploitatie van duurzame energieprojecten. Met het recent vastgestelde ‘Beleidskader Zonneparken 2021-2025’ is besloten dat grootschalige zonneparken aangelegd op het grondgebied van de gemeente Groningen, worden ontwikkeld en geëxploiteerd door de gemeente zelf. De opbrengsten van de grootschalige zonneparken, maar ook de productie van windenergie op gemeentelijk grondgebied komen ten goede aan de gemeenschap als geheel. We noemen dit “sociaal eigendom” en gaan hiermee een stap verder dan de gewenste 50% lokaal eigendom (zoals is afgesproken in het Klimaatakkoord). De opbrengsten die gerealiseerd worden met de exploitatie van de zonneparken vloeien voor de volledige 100% terug naar de inwoners van Groningen door de rekenen in het Fonds Energietransitie te storten. Dit is na aftrek van de kosten voor het gebruik van de grond, compensatie van omwonenden en mitigatie. Uw gemeenteraad maakt vervolgens de keuze op welke wijze deze middelen ingezet worden. Het doel is de energietransitie van onze wijken en dorpen te versnellen en we zorgen ervoor dat iedere inwoner van onze gemeente mee kan doen; ook de mensen met een kleine beurs. De vorm waarin eigen exploitatie van duurzame energieprojecten kan plaatsvinden wordt verder uitgewerkt en wordt tegelijkertijd met de resultaten van de MER-studie voor windpark Roodehaan en zonnepark Meerstad Noord ter besluitvorming voorgelegd aan uw raad.

Maatschappelijk draagvlak en participatie

Door het sociaal eigendom van wind- en zonprojecten op gemeentelijk grondgebied komt 100% van de opbrengst ten goede aan de gehele gemeenschap. Doordat niet 50%, maar alle rekenen terugvloeien naar de gemeenschap en daarmee bewoners niet alleen de impact ondervinden van lokale energieopwekking maar ook de opbrengsten is de verwachting dat nieuwe energieprojecten op meer draagvlak kunnen rekenen. Met het Beleidskader Zonneparken zijn de belangrijkste zaken vastgelegd over procesparticipatie en financiële participatie bij energieprojecten. Voor de totstandkoming van het Beleidskader Zonneparken zelf zijn ook diverse activiteiten georganiseerd om verder te praten met bewoners en belanghebbenden over de uitwerking van regels voor zonneparken. Een beschrijving van dit proces is weergegeven in het Beleidskader Zonneparken.

Door gesprekken te voeren met bewoners en corporaties bij de verdere uitwerking van het Fonds Energietransitie willen we de oplossingen die het Fonds kan bieden zo goed mogelijk laten aansluiten op de behoeften en kunnen we drempels

voor het verduurzamen van de woning verlagen of wegnemen. Het Volkshuisvestingsfonds kent eigen regels en afspraken over participatie en de afbakening van doelgroep(en) waarvoor het VHF ingezet kan worden.

Financiële consequenties

Op 15 juli 2021 is bekend gemaakt dat de gemeente Groningen een subsidie ontvangt van € 10.514.469 vanuit het Volkshuisvestingsfonds. In de raadsbrief van 19 mei 2021 over de aanvraag van deze subsidie is uitgelegd dat de totale investering, inclusief projectkosten, uitkomt op bijna € 20 miljoen. Na aftrek van de eigen inbreng door huiseigenaren, resteert een tekort van circa € 15 miljoen, welke in de verhouding 70/30 wordt gedragen door het Rijk en de gemeente. Deze 30% cofinanciering bedraagt (afgerond) € 4,5 miljoen. De verdere uitwerking van het Fonds Energietransitie en daarmee de inzet van de subsidie uit het Volkshuisvestingsfonds zal moeten uitwijzen hoe de dekking van deze cofinanciering tot stand kan komen.

Naast de subsidie van het Volkshuisvestingsfonds en de twee miljoen euro, zullen we aanhoudend nieuwe ontwikkelingen blijven volgen voor subsidies vanuit het Rijk en Europa welke ingezet kunnen worden als voeding voor het fonds.

Met de verdere uitwerking van windpark Roodehaan en zonnepark Meerstad Noord zal meer inzicht komen in de te verwachten opbrengsten uit deze projecten die voor structurele voeding kunnen zorgen van het Fonds Energietransitie. Zodra hier meer over bekend is zullen we hierover op de hoogte brengen.

Het beschikbaar stellen van de twee miljoen euro vanuit de Algemene Reserve leidt tot de volgende begrotingswijziging:

Begrotingswijziging 2022									
Kaders en uitgangspunten Fonds Energietransitie en gemeentelijke exploitatie duurzame energie									
Betrokken directie(s)	Stadsontwikkeling, concernposten								
Naam voorstel	Kaders en uitgangspunten Fonds Energietransitie en gemeentelijke exploitatie duurzame energie								
Besluitvorming (orgaan + datum)	Raad								
Incidenteel / Structureel	I								
Soort wijziging	Exploitatie								
Financiële begrotingswijziging						Bedragen x 1.000 euro			
Deelprogramma	Programma	Directie	I/S	Lasten	Baten	Saldo voor res. mut.	Toev.res.	Onttr. res.	Saldo na res. mut.
04.3 Algemene inkomsten en post onvoc	04 Dienstverlening en bestuur	Treasury en Concernposten	I			0		2.000	2.000
01.3 Wonen	01 Economie en Ruimte	Dir. SO Beleid en Ontwerp	I			0	2.000		-2.000
TOTALEN BEGROTINGSWIJZIGING					0	0	0	2.000	2.000

De impact op het gemeentelijk weerstandsvermogen door onttrekking van twee miljoen euro aan de Algemene Reserve is ongeveer 2%.

Overige consequenties

De uitwerking vraagt tijd waardoor het Fonds Energietransitie voor deze winter geen soelaas biedt voor de inwoners die op dit moment geconfronteerd worden met een gestegen energierekening. Het zorgvuldig uitwerken van onder andere de voorwaarden & spelregels, het bepalen wie er in aanmerking komt voor een bijdrage en voor welke maatregelen, leidt ertoe dat niet eerder dan medio zomer 2022 de uitwerking gereed is om aan college en raad voor te leggen. Voor de ondersteuning op korte termijn wordt het budget aangewend dat het Rijk in december beschikbaar gesteld heeft.

Zoals eerder beschreven zal het Fonds Energietransitie op de middellange- en lange termijn een bijdrage leveren aan het tegengaan van energiearmoede. Met de huidige energietarieven komen veel mensen echter ook op de korte termijn al in de knel. Een verlaging van de energiebelasting met gemiddeld 400 euro en de eenmalige tegemoetkoming voor mensen met lagere inkomens van €200 moeten een directe lastenverlichting geven. Voor de eenmalige tegemoetkoming voor lagere inkomens heeft het kabinet 200 mln euro vrijgemaakt. Het is nog niet bekend hoe deze regeling er precies uit gaat zien. Wel is bekend dat de uitkering hiervan via gemeenten zal verlopen. We zullen er alles aan doen om de tegemoetkoming zo snel mogelijk uit te betalen, wanneer de regeling bekend is. Ondertussen bereiden we voor wat we al kunnen.

Vervolg

Uitgaande van besluitvorming over het voorliggende raadsvoorstel in februari, zal rond de zomer van 2022 het Fonds Energietransitie uitgewerkt zijn. Tegen het einde van het jaar zal daarna de uitwerking van mogelijke gemeentelijke exploitatievormen gereed zijn, gelijktijdig met de MER en gerelateerde stukken van zonnepark Meerstad-Noord en het windproject Roodehaan. In bijlage 5 in het proces in een figuur samengevat.

Lange Termijn Agenda

Q1 2022

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

burgemeester,
Koen Schuiling

secretaris,
Christien Bronda

Dit raadsvoorstel is elektronisch aangemaakt en daarom niet ondertekend.